

Mlýn Moldava

Obrázky ze života

Lebensbilder

Historické obrázky z venkovského života na Staré solné stezce

Staré solné stezky jsou staré obchodní cesty, bývaly životními tepnami regionu, na nich probíhal obchod, výměna zboží a zkušeností, ale také kulturní život.

Tři účastníci projektu připravili tři obrázky ze svého regionu podél Staré solné stezky z Halle do Prahy a představí vám střípky z historie života na venkově.

Sbírka miniatur ‚Kleines Erzgebirge‘ v Oederanu (Sasko) se soustřeďuje na život a působení venkovského obyvatelstva a jeho účast na vývoji a pěstování horských luk, Vernerův mlýn v Brloze v úrodném Poohří představuje vzpomínky na život a moudrost svých mlynářů z dob dávno minulých.

Partnerský spolek Litvínov, který se zabývá pěstováním tradic a rozvíjením přeshraničních kontaktů v česko-saském Krušnohoří, objevil starý horský mlýn s pekárnou na Moldavě jako místo pro své akce. Zde, na hřebeni Krušných hor, se vrací do dob, kdy se horal ještě musel většinou spoléhat sám na sebe, své nejbližší okolí a často nemilosrdnou přírodu.

Pojďte s námi sdílet příběh jednoho domu, který kdysi býval centrem dění na vsi, domu s mnohasetletou tradicí, domu, jenž slyšel tolik vyprávění a poznal tolik osudů, že bychom je zde sotva obsáhli.

„Území toto je budováno prastarým kamením rulovým. Jeho mírné vlnky bez hran a zlomů rozčleněné jediným podélným údolím Muldy, menšími stržemi a nálevkovitými doly činí tento kraj jednotvárným ba smutným, protože je téměř bez porostu stromového. Rula jen pozvolna se rozrušuje, a proto i ornice je málo vydatná. Vystavena prudkým větrům rodí půda jen brambory, oves, tuřín a trochu zelí. Pastvin je dost. Domácí průmysl zanikl, lesní práce je málo. - Těžce se tu lidem žije.“ (J. Tlustý, Průvodce úsekem Krušných hor okresu teplického, 1926)

To jsou Krušné hory, to je Moldava. S historií hustých pralesů, rudného dolování, sklářství, první železnici, dřinou, strádáním, ale také nádhernou nostalgickou přírodou a dobrými lidmi.

Venkovské obyvatelstvo Krušných hor tvořili sedláci, drobní rolníci, domkáři a podomci. Předkové selských rodin přišli do Krušných hor jako osadníci, dostali přidělenou půdu, vybudovali si své dvory, obdělávali půdu a chovali dobytek.

Moldava

Obec Moldava se nachází na hřebeni Krušných hor, v bezprostřední blízkosti státní hranice České republiky s Německem, v nadmořské výšce 785 m n. m.,

Moldava
Moldau

Historische ländliche Lebensbilder an der Alten Salzstraße

Die alten Salzstraßen sind alte Handelswege, ehemalige Lebensadern der Region, auf ihnen fand Handel und kulturelles Leben statt, wurden Waren und Erfahrungen ausgetauscht.

Drei Teilnehmerinnen des Projektes zeigen mit drei Bildern ihrer Region an der Salzstraße von Halle nach Prag einen Ausschnitt aus dem früheren Leben auf dem Dorfe.

Die Miniaturensammlung „Klein-Erzgebirge“ aus Oederan (Sachsen) konzentriert sich auf das Leben und die Arbeit der ländlichen Bevölkerung und ihren Anteil an der Pflege der Bergwiesen. Die Werner-Mühle in Brloh bei Louny im fruchtbaren Tal der Eger stellt Erinnerungen an das Leben und Weisheit seiner Müller seit längst vergangenen Zeiten vor.

Der Partnerschaftsverein in Litvínov befasst sich mit der Pflege der grenzüberschreitenden Kontakte sowie der Erhaltung von Traditionen im böhmisch-sächsischem Erzgebirge. Die alte Bergmühle in Moldava gehört zu den Orten, wo der Verein seine Veranstaltungen gern durchführt. Hier, auf dem Kamm des Erzgebirges kehren wir zurück zu Zeiten, als der Bergbewohner sich am besten auf sich selbst verließ und auf seine unmittelbare Umgebung inmitten einer oft unbarmherzigen Natur.

Kommen sie mit uns und teilen sie mit uns die Geschichte eines Hauses mit Jahrhunderte alter Tradition, das einst im Zentrum des dörflichen Geschehens lag, das so viele Geschichten hörte und so viele Schicksale kennenlernte, das wir kaum fassen können.

„Das Gebiet ist auf uraltem Gneisgestein gebaut. Seine milden Wellen sind ohne Kanten und Brüche, nur unterbrochen durch das langgestreckte Tal der Mulde, kleinere Schluchten, trichterförmige Täler machen diese Gegend einsam ja traurig, weil fast keine Bäume wachsen. Der Gneis erodiert nur langsam, deshalb ist der Mutterboden schlecht und wenig ergiebig. Heftigen Winden ausgesetzt, gedeihen im Boden nur Kartoffeln, Hafer, Rüben und ein wenig Kohl. Weideland gibt es genug. Die Heimarbeit ging zu Ende, auch im Forst ist nicht viel zu verdienen. Hart ist das Leben der Menschen.“ J. Tlustý Erzgebirgsführer im Kreis Teplice, 1926

Das ist das Erzgebirge, das ist Moldava. Mit einer Geschichte von dichten Wäldern, Erzbergbau, Glasherstellung, der ersten Eisenbahn, Mühsal, Entbehrung, aber auch einer wunderbaren urwüchsigen Natur und guten Menschen.

Die Bewohner der Erzgebirgsdörfer waren Bauern, Kleinbauern, Pächter und Häusler. Die Vorfahren der Bauernfamilien kamen als Siedler ins Erzgebirge, bekamen Land zugeteilt, bauten ihre Höfe auf, bearbeiteten den Boden und hielten Vieh.

Moldava

Die Gemeinde Moldava befindet sich auf dem Kamm des Erzgebirges, in unmittelbarer Nähe der Grenze zwischen der Tschechischen Republik und der Bundesrepublik Deutschland, etwa 25 km von Teplice entfernt auf einer Höhe 785 Metern über dem Meeresspiegel. Die ersten historischen Zeugnisse über den Ort finden sich im Jahre 1346. Von 1392 an entwickelt sich die Glasherstellung, die im 30jährigen Krieg zu Ende ging. Im Zusammenhang mit der Entwicklung des Erzbergbaus begann von hier aus der Export von Holz in das benachbarte Sachsen. Und so lebten die Menschen von der Arbeit im Wald, der Viehzucht und später auch vom Fluoritabbau.

asi 25 km od města Teplice. První historické zmínky o ní pocházejí z roku 1346. Od roku 1392 se zde rozvíjelo sklářství, které zaniklo po 30leté válce. Spolu s rozvojem rudného dolování se odsud začalo do sousedního Saska exportovat dřevo, a tak se lidé živilí prací v lese, chovem dobytka, později pak těžbou fluoritu.

Geograficky je Moldava rozdělena na horní, kde se nachází hraniční přechod a železniční stanice, a dolní, určenou především k bydlení a rekreaci.

V letech 1871 – 1884 byla vybudována známá železniční trať Most – Dubí – Moldava. Od roku 1885 je v pravidelném provozu i napojení do Saska. Stavba byla náročná nejen finančně, ale i stavebně. Značné množství mostů, propustky, dva tunely a četné skalní zářezy jsou toho dokladem. Po 2. světové válce byl hraniční úsek trati zrušen, takže propojení do nejbližší stanice, německého Holzhaus, se musí nahrazovat jinými dopravními prostředky.

Dnes Moldava nabízí svým návštěvníkům množství turistických a cyklistických tras, koupání ve dvou údolních nádržích, v zimě se udržuje řada běžeckých a sjezdových tratí na nedalekém vrchu Bouřňáku a na Novém Městě.

*Wilibald Marzin, Gisela Marzinová
(roz. / geb. Liebscher)*

Příběh jednoho mlýna

Dům v Dolní Moldavě čp. 87, jehož historie sahá až do 17. století, býval selské stavení, mlýn, pila i pekárna, která zásobovala chlebem celou ves. Stával na vodním náhonu napájeném vysokohorským potokem Muldou, jejíž vody se tu sbíhají ze širokých rašelinných mokřin v okolí. Mlýn, jak už to bývalo, byl centrem života na vsi. Život v horách nebyl vůbec jednoduchý, a tak lidé drželi pospolu, vzájemně se navštěvovali, pomáhali si a udržovali vztahy s příbuznými, a to nejen ve vsi, ale i s těmi vzdálenými, třeba dole v podhůří. Do mlýna na horách se jezdilo na prázdniny a také na sběr lesních plodů nebo pomáhat na sena. Ve mlýně se obyvatele setkávali, nalézali radu, pomoc, často také útěchu. A společně vytvářeli tradice a historii.

Budova mlýna s pekárnou má za sebou pohnutou historii. Přesné datum její stavby se zatím nepodařilo zjistit. Podle dostupných materiálů z genealogického pátrání víme, že se v něm už 15. srpna 1698 narodil Paul Liebscher, budoucí mlynář. Za svou více než třisetletou historií dům zažil nejednu

V Krušných horách (Komáří vížka) přebýval sv. Wolfgang, patron horníků a pozdější řeženský biskup, který se kolem r. 967 zasloužil o založení biskupství pražského.

Žil jako poustevník a potravou mu byly hlavně lesní plody. Před svým odchodem na misií do Panonie požehnal krušnohorským lesům a od té doby kolem rostly nezvykle velké borůvky. Sv. Wolfgang prý inicioval tradici „borůvkových poutí“, při nichž poutníci po mši a kázání sbírali borůvky, ale také tancovali a zpívali pospolu někdy až do bílého rána. A nebyly to jen borůvky, co lidé sbírali pro svou obživu. Rostly tu brusinky, jeřabiny, spousta odolných a na zdraví bohatých bylin a koření. A když jste se v nich vyznali, pak byla příroda ve vašich službách.

Geografisch ist Moldava in den oberen Ort, wo sich Grenzübergang und Bahnhof befinden und in den unteren Ort mit Wohnhäusern und Hotels für die Erholung gegliedert.

Von 1871 bis 1884 wurde die bekannte Eisenbahnlinie Most-Dubí-Moldava gebaut, ab 1885 mit regelmäßiger Verbindung nach Sachsen. Das Projekt war nicht nur finanziell, sondern auch baulich anspruchsvoll. Eine bemerkenswerte Vielzahl von Brücken, Passagen, Felsendurchbrüchen und zwei Tunnel legen davon Zeugnis ab.

Nach dem 2. Weltkrieg wurde die Verbindung nach Sachsen zerstört, um zur nächsten Station im sächsischen Holzgau zu kommen, musste man andere Verkehrsmittel nutzen.

Heute bietet Moldava seinen Besuchern eine Vielzahl von Wegen für Wanderer, Spaziergänger und Radfahrer, Bademöglichkeiten in zwei Seen im Tal und im Winter werden Loipen für Langläufer gespurt. Auf dem Bouřňák und im nahegelegenen Nové Město ist eine Reihe von Skipisten für den Abfahrtslauf präpariert.

Die Geschichte einer Mühle

Das Haus Nr. 87 im unteren Moldava, seine Vergangenheit reicht bis in das 17. Jahrhundert zurück, war Bauernhaus, Mühle, Sägewerk und Bäckerei, die das ganze Dorf mit Brot versorgte. Es stand an einem Graben (Bach), der gespeist wurde von der Mulde, die hier das Wasser aus den umfangreichen Hochmooren der Umgebung sammelte.

Die Mühle, das war schon damals so, war das Zentrum des dörflichen Lebens. Das Leben in den Bergen war überhaupt nicht einfach, deshalb hielten die Leute zusammen, besuchten sich gegenseitig, halfen sich und pflegten die Beziehungen zu ihren Verwandten, nicht nur im Dorf, sondern auch zu den ferneren, die in den Ausläufern des Gebirges lebten.

Das Gebäude der Bäckermühle hat eine turbulente Geschichte hinter sich. Das genaue Entstehungsdatum des Hauses ließ sich nicht ermitteln. Aus dem verfügbaren genealogischen Material wissen wir, dass am 15. August 1698 im Haus Paul Liebscher geboren wurde, der zukünftige Müller. In seiner mehr als 300jährigen Geschichte erlebte das Haus viele Veränderungen. Die wichtigsten jedoch waren in der jüngeren Vergangenheit. In der

Emilia Renner (rozená Liebscher) s nevlastními rodiči, mlýn kolem roku 1916

Emilia Renner (geb. Liebscher) mit Stiefeltern, Bäckermühle um 1916

Im Erzgebirge (am Mückentürmchen) hielt sich der hl. Wolfgang auf, der Schutzpatron der Bergleute und späterer Bischof von Regensburg, der sich 967 verdient machte um die Gründung des Prager Bistums. Er lebte als Einsiedler und hauptsächlich von den Früchten des Waldes. Vor seinem Weggang zu einer Mission nach Panonien segnete er die Wälder und seither wachsen hier besonders große Blaubeeren. Der heilige Wolfgang initiierte wohl auch die Tradition der Blaubeer-Wallfahrt, bei der die Wallfahrer nach Messe und Predigt gemeinsam Blaubeeren sammelten, tanzten und sangen oft bis zum Beginn des neuen Tages.

Aber es waren nicht nur Blaubeeren, welche die Menschen für ihren Lebensunterhalt sammelten. Hier wuchsen Preiselbeeren, Vogelbeeren, viele robuste, die Gesundheit fördernde Kräuter und Wurzeln. Wenn man sich in ihnen auskannte, war einem die Natur zu Diensten.

proměnu. Nejvýznamnější byly však až v našem novověku. V období renesance se vyměnila střešní konstrukce, aby dům déle vydržel, v roce 1980 bylo odstraněno vodní kolo a zrušen náhon. Mlýn už nesloužil. Častými změnami majitelů a jejich činností chátral a vyžadoval rozsáhlé úpravy.

Příběh z dávných časů

Moje babička pocházela z rodiny Liebscherů, kteří na Moldavě po několik generací provozovali mlýn s pekárnou. Rodina Marzinů měla malý statek na okraji obce. Tam vyrůstal můj děd Wilibald Marzin, nejstarší syn. Pracoval na statku a chodil i kácet dřevo do lesa, později pracoval úspěšně jako truhlář a tesař.

Ke mlýnu s pekárnou patřilo i malé hospodářství s několika kravami, které se zapřahaly do povozů a využívaly při polních pracích. Konečně byli zřejmě pro Liebscherovy buď příliš nákladní anebo se na horských svazích ani nedali dobře využít. A tak po svazích prý v mládí chodila babička Gisela pěšky. V nůši na zádech vynášela do kopců hnůj ze stájí ke hnojení luk a polí.

Na polích se pěstovalo obilí, hlavně ječmen a možná i žito, ale také brambory. Když přišel čas senoseče, vstávalo se uprostřed noci a s kosením se začínalo ještě za tmy. Dokud totiž byla tráva dost vlhká, stála vzprímeně, byla křehká a snadněji se sekala.

Do mlýna si Moldavští chodili kupovat chléb. Ten byl nejdůležitější potravinou a selská rodina, jako byli Marzinovi, ho spotřebovala vždycky opravdu hodně. Peklo se jedenkrát týdně a byl to vždy opravdu svátek! Můj pradědeček Wenzel Marzin (1870 -1937) prý býval obchodník lidumil a zákazníci si u něj často kupovali „na futro“. A protože pak ne-

Mlýnský účetní list		Mlýnský účetní list	
Průběh	Průběh	Průběh	Průběh
1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12
13	14	15	16
17	18	19	20
21	22	23	24
25	26	27	28
29	30	31	32
33	34	35	36
37	38	39	40
41	42	43	44
45	46	47	48
49	50	51	52
53	54	55	56
57	58	59	60
61	62	63	64
65	66	67	68
69	70	71	72
73	74	75	76
77	78	79	80
81	82	83	84
85	86	87	88
89	90	91	92
93	94	95	96
97	98	99	100

Mlýnský účetní list	
Průběh	Průběh
1	2
3	4
5	6
7	8
9	10
11	12
13	14
15	16
17	18
19	20
21	22
23	24
25	26
27	28
29	30
31	32
33	34
35	36
37	38
39	40
41	42
43	44
45	46
47	48
49	50
51	52
53	54
55	56
57	58
59	60
61	62
63	64
65	66
67	68
69	70
71	72
73	74
75	76
77	78
79	80
81	82
83	84
85	86
87	88
89	90
91	92
93	94
95	96
97	98
99	100

Poslední majitelé moldavského mlýna: Emilia Renner a Josef Renner (pozdější starosta Moldavy)
Die letzten Besitzer der Mühle, Emilia Renner und Josef Renner (Später Bürgermeister von Moldava)

Zeit der Renaissance wurde die Dachkonstruktion ausgetauscht, damit das Haus mehr aushielt. 1980 wurde das Wasserrad abgebaut und Grabenzug beschützt, denn das Anwesen diente schon nicht mehr als Mühle. Unter den häufigen Besitzerwechseln und ihren Aktivitäten verfiel das Haus und machte vielfältige Reparaturen notwendig.

Erzählung aus alten Zeiten

Meine Großmutter kam aus der Familie Liebscher, die in Moldava über einige Generationen Mühle und Bäckerei betrieben. Die Familie Marzin besaß ein kleines Gehöft am Rande des Ortes. Dort wuchs mein Großvater Willibald Marzin als ältester Sohn auf. Er arbeitete in der Wirtschaft, ging in den Wald, Holz zu schlagen und arbeitete später erfolgreich als Tischler und Schreiner.

Zur Mühlenbäckerei gehörte eine kleine Landwirtschaft mit einigen Kühen, die bei der Feldarbeit halfen und Dinge transportierten. Pferde waren für die Liebschers zu aufwendig oder für die Arbeit an den Berghängen ungeeignet. So ging die Großmutter, Gisela in ihrer Jugend überwiegend zu Fuß. In der Kiepe auf dem Rücken trug sie Mist aus dem Stall auf Wiesen und Felder, um zu düngen.

Auf den Feldern wurde Getreide angebaut, vorwiegend Gerste, manchmal auch Hafer und Kartoffeln. Wenn die Zeit der Heuernte kam, stand man noch vor dem Morgengrauen auf und begann mit dem Schnitt, denn wenn das Gras ziemlich nass war, stand es aufrecht und war ziemlich hart. So ließ es sich leichter mähen.

Die Bewohner von Moldava kamen in die Mühle, um Brot zu kaufen. Es war das wichtigste Nahrungsmittel für eine Familie auf dem Dorf wie die Marzins. Davon brauchte man wirklich viel. Es wurde einmal in der Woche gebacken und das war wirklich ein Feiertag. Mein Urgroßvater Wenzel Marzin (1870–1937) war anscheinend ein gutmütiger Geschäftsmann und die Brotbesteller konnten bei ihm anschreiben. Und weil sie oft das Bezahlen vergaßen, lebte die Familie nicht gerade im Überfluss. Aber die zweite Frau des Urgroßvaters führte ein anderes Regime ein. Sie soll nicht weniger freundlich gewesen sein, aber von da an ging es der Familie besser.

Im ersten Weltkrieg ist die Familie von den Bergen herunter ins Gebirgsvorland gezogen. Der Urgroßvater Wenzel Marzin diente als Wächter in Most und lebte dann mit seiner Familie in Mariánské Radčice. Der Großvater Willibald Marzin (1892–1979) diente im Heer und kehrte erst nach dem Krieg zurück. 1919 heiratete er meine Großmutter Gisela Liebscher. (1893–1966).

Nach dem Tod des Urgroßvaters Johann Nazarener Liebscher (1849–1922) gingen Mühle und Bäckerei an seine jüngste Tochter Emilie Renner aus erster Ehe und ihren Mann Josef Renner über. Der wurde später Bürgermeister in Moldava. Nach dem 2. Weltkrieg ging eine seiner Töchter mit einem französischen Kriegsgefangenen nach Frankreich, die andere war mit ihrer Familie gezwungen fortzugehen und siedelte sich in Nürnberg an.

Die Anfänge des Tourismus

Auch in den Ausläufern des Erzgebirges lebten Verwandte und Freunde. Aber die Familie traf sich weiter. Ein Ausflug zu Verwandten in Moldava war eine echte Herausforderung: Von sächsischer Seite sind die Berge sanft, auf tschechischer steigen sie steil an und so dauerte der Aufstieg auf den Gipfel lange. Für die Bergbewohner war dies kein Hindernis, sie hatten dort viel Spaß.

Normalerweise wurde der Weg zu Fuß zurückgelegt. Von Most über Mikulov (Niklasberg) bis nach Moldava rechnete man vier Stunden. Früh hoch und abends wieder runter. Im Winter wurden manchmal unterhaltsame „Aktionen“ angesagt – dann fuhr man mit dem Schlitten.

zřídka zapomínali platit, nežila rodina rozhodně v žádném zvláštním přepychu. Až druhá pradědečkova žena zavedla jiný režim. Nebyla pryč o nic méně laskavá, rodině se však rozhodně dařilo lépe.

První světová válka vyhnala rodinu do nížiny. Pradědeček Wenzel Marzin sloužil jako strážný v Mostě a žil pak s rodinou v Mariánských Radčicích. Dědeček Wilibald Marzin (1892 - 1979) odešel do armády, po válce se však vrátil na Moldavu a v roce 1919 se oženil s mou babičkou Giselou Liebscherovou (1893 - 1966).

Po smrti pradědečka Johanna Nazarenera Liebschera (1849 - 1922) převzala mlýn s pekárnou jeho nejmladší dcera z prvního manželství Emilie Rennerová se svým mužem Josefem Rennerem. Ten se později stal na Moldavě starostou. Po druhé světové válce odešla jedna z jeho dvou dcer s francouzským válečným zajatcem do Francie, druhá dcera byla s rodiči po válce donucena odejít a usadila v Norimberku.

<p>1 LIEBSCHER, Paul geb. 20.03.1786 in Moldau 87 (VI/98) Konf.: r.k. Konf.: r.k. Konf.: r.k.</p> <p>2 LIEBSCHER geb. Anneli, Veronika geb. 01.04.1788 in Moldau 59 (VI/98) Konf.: r.k.</p>	<p>3 ROSLIF, Joseph geb. Josef Bauer Mohnert: Moldau 42</p>	<p>4 GÖDDIG geb. Elisabeth, Veronika, in Konf.: r.k. Mohnert: Moldau 42</p>	<p>5 (Annoctavit)</p>	<p>6 FENNER, Rosalis (177) geb. 01.11.1794 in Moldau 88 Konf.: r.k. Mohnert: Moldau 88</p>	<p>7 LIEBSCHER - Johann Paul geb. 20.03.1777 in Moldau 35 (IX, 177) Konf.: r.k. Konf.: r.k. Mohnert: Rosenthal 35</p>
<p>8 LIEBSCHER, Marie Joseph, geb. 25.09.1817 in Moldau 87 (Reg.Nr. 117/4-179) Konf.: r.k. Mohnert: Moldau 87</p>	<p>9 LIEBSCHER geb. HILDEBRAND, Amalia, geb. 02.03.1822 in Moldau 88 (Reg.Nr. 117/4-191) Konf.: r.k. Mohnert: Moldau 42 + 87</p>	<p>10 FENNER, Johann Anton (117/4-177) geb. 04.10.1819 in Moldau 88 Konf.: r.k. Konf.: r.k. Konf.: r.k. Mohnert: Moldau Konf.: r.k. Konf.: r.k.</p>	<p>11 FENNER geb. GLOCKNER, Maria Elara, geb. 04.03.1815 in Rosenthal 35 Konf.: r.k. Konf.: r.k. Konf.: r.k. Mohnert: Rosenthal 35 Mohnert: Rosenthal 35 Mohnert: Rosenthal 35</p>	<p>12 LIEBSCHER geb. WITZER, Barbara Elisabeth geb. 20.04.1778 in Moldau 35 (IX, 177) Konf.: r.k. Konf.: r.k. Konf.: r.k. Mohnert: Rosenthal 35</p>	<p>13 LIEBSCHER (Vorfahren)</p>
<p>Alle Angaben zu den Ziffern 1 - 6) (außer 4) = 12, 13 - 25 und 40 - 51) sind den Ahnenlisten des Josef Renner oder Wilhelm Renner (Schweyer in 1) entnommen.</p>					
<p>Einverlei!</p> <p>1) erstellt nach Daten aus Ahnenlisten (s.o.), aus originalen Personalausweisen sowie aus originalen Geburts- oder Heiratsurkunden.</p> <p>2) Vorname (Häufigkeit), am 1. März 1939</p> <p>T. h. h. h.</p> <p>3) (Stich)</p>	<p>14 LIEBSCHER, Johann Nazarener geb. 19.07.1849 in Moldau 87 (X1/22) Konf.: r.kath. Konf.: r.kath. Mohnert: Moldau 87 Konf.: r.kath. Konf.: r.kath.</p>	<p>15 LIEBSCHER geb. HENNER, Anna Maria geb. 22.08.1854 in Moldau 46 (X1/61) Konf.: r.kath. Konf.: r.kath. Konf.: r.kath. Mohnert: Moldau Konf.: r.kath. Konf.: r.kath.</p>	<p>16 FENNER geb. GLOCKNER, Maria Elara, geb. 04.03.1815 in Rosenthal 35 Konf.: r.k. Konf.: r.k. Konf.: r.k. Mohnert: Rosenthal 35 Mohnert: Rosenthal 35 Mohnert: Rosenthal 35</p>	<p>17 LIEBSCHER geb. WITZER, Barbara Elisabeth geb. 20.04.1778 in Moldau 35 (IX, 177) Konf.: r.k. Konf.: r.k. Konf.: r.k. Mohnert: Rosenthal 35</p>	<p>18 LIEBSCHER (Vorfahren)</p>
<p>Die Sachverhalte *10, *11 usw. sind den Ahnenlisten des Josef Renner oder Wilhelm Renner (Schweyer in 1) entnommen.</p>					

Část rodokmenu rodiny Liebscherů
Teil der Ahnenliste der Familie Liebscher

Počátky turistiky

Příbuzní i přátelé žili také v podhůří. Ale rodina se stále scházela.

Výlet z podhůří za příbuznými na Moldavu se stal určitou výzvou: ze saské strany jsou kopce vcelku mírné, ale na české straně stoupají hory prudce vzhůru, a tak cesta na vrcholky trvala po strmých kopcích dlouho. To však pro horaly nebyla žádná překážka, neboť si tam užili mnoho legrace.

Zcela běžně se cesta zdolávala pěšky. Z Mostu přes Mikulov (Niklasberg) na Moldavu se muselo počítat tak se čtyřmi hodinami.

Ráno nahoru a večer zase dolů. V zimě se vyhlášovala „zábavní akce“ a jezdilo se na saních.

Darüber hinaus fuhr man manchmal mit der Kutsche in die Berge. Ein Bruder meines Großvaters hatte so ein besonderes Fuhrwerk, zweispännig mit Gummirädern und Dach. Mit ihm zu fahren, war schon viel angenehmer, bis nach einer Weile eine ordentliche Steigung kam. Dann mussten alle aussteigen und schieben. Auf dem Rückweg mussten wieder alle aussteigen und bremsen. Wenn sich die Bremsen zu sehr erhitzen, ging man zum Bach und holte Wasser mit dem Hut.

Längere Aufenthalte in Moldava ergaben sich in den Ferien. Zwischen Heumahd und Ernte fuhr jeder im Gebirgsvorland entbehrliche Verwandte nach Moldava. In dieser Zeit wurden Blaubeeren gesammelt, die es unten nicht gab. Man ging in den Wald sammeln, dann wurde eingekocht. Wenn dieses „Sommervergnügen“ vorbei war, kehrte man zurück ins Tal. Moldava galt damals ganz offiziell von seinen Klimaverhältnissen her als Kurort, den in den Sommermonaten „wirkliche“ Sommergäste aus der Stadt besuchten. Das war der Beginn des modernen Tourismus.

Die Erzählung der heutigen Besitzerin

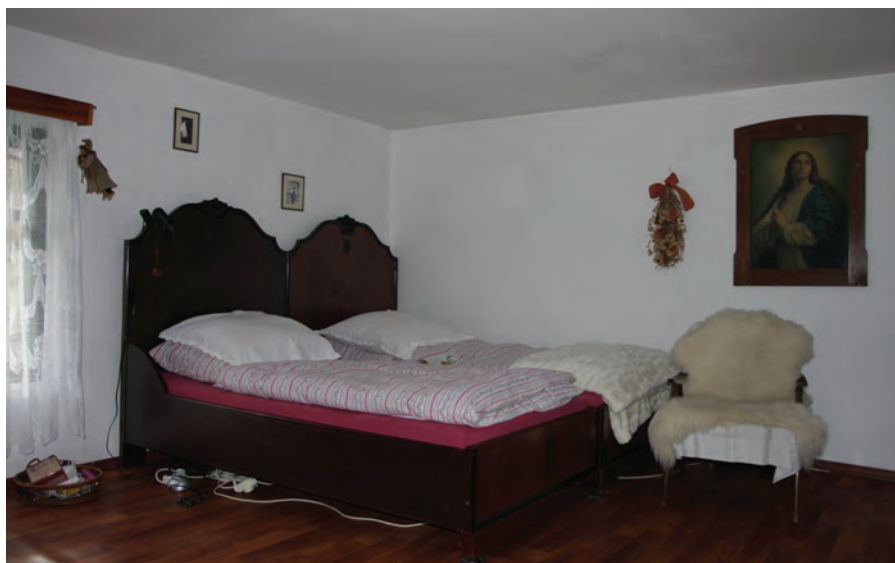
Gegenwärtig ist Lenka Besitzerin der Mühle, die Moldava in der Kindheit mit ihren Eltern besuchte.

„Nach Moldava kam ich in den 50er Jahren des vergangenen Jahrhunderts mit meinen Eltern. Jahre später, um 2000, kehrte ich voller Erinnerungen zurück und kaufte das alte Haus. Es war nicht sehr teuer, weil der „Zahn der Zeit“ stark an ihm genagt hatte. Mein Partner war begeisterter Sportler und ich träumte von frischer Bergluft am Morgen und Abenden am Kamin.

All das gab mir das Haus. Darüber hinaus schenkte es mir freundliche Nachbarn, die mir oft halfen, wie das in den Bergen so üblich ist. Mit der Zeit fing ich an, mich intensiver mit meinem Haus zu beschäftigen. Ich sammelte Informationen, um mich mit seiner Geschichte vertraut zu machen. Ich erfuhr, dass nach dem Krieg, als die ursprünglichen deutschen Besitzer das Haus verlassen hatten, das Grundstück einige Zeit dem Staat gehörte, dann kauften es Leute, die es als Autowerkstatt und Lager nutzten. Dann wurde ich Besitzerin. Mein Weg führte mich zum Katasteramt. Dort gab es Einträge aus dem Jahr 1842, als das Haus den Liebschers gehörte. Der Familie gehörten unter anderem eine Herberge, landwirtschaftliche Gebäude und verschiedene Grundstücke. Mein Haus war über Jahrhunderte eine Mühle mit Bäckerei, später auch eine mit einem Was-

*Originální pec, která zásobovala chlebem celou vesnici
Der ursprüngliche Backofen, der für ganzes Dorf Brot lieferte*

Současný interiér mlýna
Die Mühle von heute

Dnešní podoba mlýna
Die Mühle heute

serrad betriebene Sägemühle. Es war auch ein Ort, wo sich die Dorfleute trafen, ihre Freuden, Sorgen und Nöte teilten.

In den ersten Jahren reinigte, putzte und malerte ich vor allem, aber immer spürte ich die Seele des Hauses, seine Schicksale und Geschichten. Und sie verdienen besondere Beachtung. Ich suchte Rat bei Freunden, fragte sie um ihre Meinung und sammelte Informationen. Viele „Berater“ kamen zu Besuch und es stellte sich heraus, dass das Haus ein sehr gemütlich ist und zu beliebtem Ort wurde.

Dann kamen auch die Leute vom Partnerschaftsverein aus Litvínov. Fesselnd war für sie die Geschichte des Hauses in dieser harten und unwirtlichen Landschaft, in der man liebe und gastfreundliche Menschen treffen kann. Und es begann ein neues Kapitel des Hauses. Anfangs war uns das Glück nicht hold. Endlich wendete sich das Blatt. Mit den Begegnungen kam der hiesige internationale Charakter zurück. Immer mehr Menschen von beiden Seiten der Grenze begannen sich für die Geschichte der Gegend und der Gemeinde zu interessieren.

Wohin das Leben die Menschen auch führt, sie bleiben mit den Orten ihrer Kindheit und ihrer Vorfahren verbunden. Und so sehnt man sich danach, Orte zu ergünden, die man einst verließ. Eines sonnigen Tages kamen die Nachfahren der Liebschers, der früheren Müller, in mein Haus. Und so konnten wir ihre Geschichte hören.

Die Erforschung der Geschichte eröffnete mir neue Motive für die Rekonstruktion des Hauses. Warum nicht den gut erhaltenen Backofen nutzen und erneut Brot backen? Vor dem Krieg buk man hier für das halbe Dorf. Warum nicht zu den Gaben der Natur zurückkehren und ihre Früchte sammeln, oder nahe zum Haus bringen. Man könnte einen Kräutergarten anlegen und über kurz oder lang einige Traditionen wiederbeleben, die für unsere Vorfahren selbstverständlich waren.

Vedle toho se občas do kopců podnikaly vyjíždky kočárem. Jeden z bratrů mého děda měl speciální povoz, dvojspréží s kočárem na gumových kolech a se střechou. To už bylo pohodlnější. Až do chvíle, než přišlo pořádné stoupání. Pak museli všichni vystoupit a tlačit. Na zpáteční cestě zase museli všichni vystoupit, tentokrát kvůli brzdění z prudkého kopce. Když se brzdy kočáru začaly přehřívat, šlo se prostě k potoku s kloboukem pro vodu na ochlazení.

Delší pobyty bývaly na Moldavě o prázdninách. Mezi senosečí a žněmi byl doma v nížině člověk postradatelný, a tak se jelo k příbuzným na Moldavu. Tou dobou dozrávaly borůvky, které dole nebyly. Chodilo se do lesa sbírat, pak se zavařovalo, a když toto „letní potěšení“ skončilo, zase hurá dolů do údolí. Moldava té doby platila docela oficiálně za klimatické lázně, které v létě navštěvovali „praví“ letní hosté z měst. A to už byl počátek moderní turistiky v Krušných horách.

Příběh paní Lenky

V současnosti je majitelkou bývalého mlýna paní Lenka, která Moldavu navštěvovala v dětství s rodiči.

„Na Moldavu jsem jezdila s rodiči od poloviny minulého století. O několik let později, v roce 2000, jsem si zde plna vzpomínek koupila starý dům. Nebyl drahý, neboť se na něm značně podepsal „zub času“. Můj partner byl vášnivým sportovcem, já žila vidinou svěžích horských rán a večerů u krbu.

To vše mi dům poskytl. Navíc mě obdařil přátelskými sousedy, kteří mi mnohokrát pomohli, jak už to na horách chodí. Postupem času jsem se začala svým domem hlouběji zabývat. Vyhledávala jsem o něm informace a seznamovala se s jeho historií. Dozvěděla jsem se, že dům byl po válce, když ho museli opustit jeho původní němečtí obyvatelé, nějakou dobu majetkem státu, poté ho odkoupili lidé, kteří si z něj udělali autodílnu a skladiště. Dalším majitelem jsem se pak stala já. Má cesta vedla na katastrální úřad. Tam jsem našla zápisy od roku 1842, kdy dům vlastnila rodina Liebscherů. Rodině patřil mimo jiné zájezdní hostinec, hospodářské budovy a rozsáhlé pozemky.

Můj dům sloužil po staletí jako mlýn s pekárnou a později i s pilou na jednom náhonu. Býval ale také místem setkání lidí ze vsi, místem, kde se řešily bolesti, starosti i radosti.

V prvních letech jsem jen vyklízela, čistila, malovala a čím dál silněji cítila jeho duši, osudy a historii. A ty si zaslouží zvláštní zacházení.

Hledala jsem rady u přátel, ptala se na názory, sháněla informace. Mnoho „poradců“ přicházelo na návštěvy a ukázalo se, že dům je pohostinným a velice oblíbeným místem.

Mezi návštěvami se objevili také lidé z Partnerského spolku z Litvínova. Zaujal je příběh domu a zdejší tvrdé a neúrodné krajiny, kde se však dají potkat milí a pohostinní lidé. A začala se psát nová kapitola domu. Začátky byly dramatické. Zprvu nám štěstí nepřálo. Nakonec se ale karta obrátila, setkáním se navrátil někdejší mezinárodní charakter. Lidé z obou stran hranice se začali více zajímat o historii obce a regionu.

Přes všechny dějinné zvraty jsou lidé přitahováni místy svého dětství, místy, kde žili jejich předci. A tak možná stesk po místech, která museli opustit anebo badatelský zájem přivedly jednoho slunného dne do Moldavy potomky Liebscherů, původních mlynářů z mého domu. A tak jsme si mohli přečíst i jejich příběh.

Při bádání v historii rodin na Moldavě jsem objevila nové cíle ve výstavbě a obnově domu. Proč nevyužít dosud dobře zachovalé peci a nepéct znovu? Chleba se tu pekl ještě za války pro půlku obce. Proč se nevrátit k darům přírody, nesbírat plody, nepřinést je blíž

Am Haus vorbei führen gut ausgebaute Fahrradwege und Loipen über den Erzgebirgskamm und an ihm entlang. Viele Menschen sind hier und dort auf ihnen unterwegs. Freundschaftliche Beziehungen ohne Barrieren kehren zurück und ständig lernen wir von einander neue Dinge, lernen uns kennen, schaffen und leben in einer neuen Geschichte. Haben Sie Lust, dann kommen sie auf eine Suppe!

Suppen nach uralten Rezepten:

Erzgebirgische Brennnesselsuppe I

50g Fett
2 Zwiebeln
4 gekochte Kartoffeln
1 l Brühe
2 Hände voll Brennnesselblätter
200 ml Sahne

Die Zwiebeln schälen und schneiden, wir geben die gekochten und geschnittenen Kartoffeln dazu und gießen alles mit 1 l Brühe auf, dann kommen die gewaschenen und in Stücke gerissenen Brennnesseln dazu. Alles kurz kochen und mit 200 ml Sahne vermischen.

Erzgebirgische Brennnesselsuppe II (Ursula Harzer, Zöblitz)

80g Fett
80g Mehl
1 l Flüssigkeit (Brühe oder Wasser nach Geschmack)
2 Hände voll Brennnesseln (ohne Stiele)

Aus Mehl, Fett und Flüssigkeit die Suppenbasis bereiten: Wir schmelzen das Fett, geben das Mehl dazu und unter ständigem Rühren stellen wir die Mehlschwitze her, allmählich geben wir die Flüssigkeit dazu. Wir rühren weiter, bis alle Klümpchen aufgelöst sind. Die Brennnesseln gründlich waschen, Stiele entfernen und blanchieren, danach kommen sie in die Suppe, die weitere 10 Minuten köchelt. Zum Schluss fügen wir Salz hinzu.

Holunderbeersuppe (Herta Gruve, Seiffen)

Holunderbeeren entsaften wir im Entsafter, den gewonnenen Saft verdünnen wir 1 zu 1 mit Wasser. Das Wasser-Saft-Gemisch wird zum Kochen gebracht und mit Stärkemehl andickt. Nach Geschmack fügen wir Zucker hinzu und servieren mit frisch gerösteten Croutons.

Hagebuttensuppe (Herta Gruve, Seiffen)

Hagebutten, entweder ganze oder besser Hagebuttenschalen, 24 Stunden einweichen, dann 1 Stunde köcheln lassen. Danach alles durch die „Flotte Lotte“ geben. Rosinen einweichen, dann erneut Wasser hinzufügen und die Rosinen dazu geben. Alles aufkochen und mit Stärkemehl andicken. Nach Geschmack Zucker hinzufügen und mit frisch gerösteten Croutons servieren.

k domu, nezaložit zahrádku s bylinnými záhony a nevrátit alespoň na chvíli některé tradice, které byly pro naše předky samozřejmostí?

Okolo domu vedou kvalitní cyklistické a lyžařské stezky přes krušnohorské hřebeny, přes hranici i podél ní. Po nich sem a tam proudí stále více lidí. Přátelské vztahy bez bariér se vracejí, stále se učíme novým věcem, poznáváme se, vytváříme a žijeme novou historií. Máte-li chuť, přijďte na polívku!

Polévky připravované podle starodávných receptur:

Krušnohorská kopřivová polévka I.

50g tuku
2 cibule
4 vařené brambory
1 litr vývaru
2 hrsti listů kopřivy
200 ml smetany

Cibuli oloupeme a nakrájíme, přidáme nakrájené vařené brambory a zalijeme 1 litrem vývaru. Přidáme omyté a na kousky natrhané listy kopřivy. Krátce vše povaríme a přilijeme 200 ml smetany.

Krušnohorská kopřivová polévka II (Ursula Harzer, Zöblitz)

80g tuku
80g mouka
1 litr tekutiny (vývar nebo voda, podle chuti)
2 hrsti lístků kopřivy bez stonků

Z tuku, mouky a tekutiny připravíme polévkový základ. Rozpustíme tuk, přidáme mouku a za stálého míchání vytvoříme jíšku. Potom přidáváme pomalu vývar či vodu. Stále mícháme, dokud se nám jednotlivé hrudky nerozpustí. Kopřivy důkladně omyjeme, odstraníme stonky, spaříme horkou vodou a vložíme do polévky. Necháme provařit ještě asi 10 minut. Dochutíme solí.

Polévka z plodů černého bezu (Herta Gruve, Seiffen) Z plodů černého bezu vylišujeme šťávu, kterou pak rozředíme vodou v poměru 1 : 1. Tekutinu přivedeme k varu a zahustíme jíškou. Podle chuti přisladíme a podáváme s čerstvě opraženými houskovými krutony.

Šípková polévka (Herta Gruve, Seiffen)

Celé šípky nebo raději jen slupky namočíme na 24 hodin do vody. Pak je asi půl hodiny vaříme a rozmixujeme. Mezitím si namočíme rozinky. Rozmixovanou směs trochu zředíme vodou, přidáme rozinky a vše přivedeme k varu, nakonec zahustíme jíškou a necháme ještě chvíli povarřit. Podle chuti přisladíme a podáváme s čerstvě opraženými houskovými krutony.

Ostatní partneři projektu

Vernerův mlýn v Brloze

Vznik brložského mlýna u města Louny spadá do první čtvrtiny 17. století. V jeho držení se vystřídaly čtyři významné mlynářské rody tohoto regionu – Kopřivovi, Haberzettlovi, Sochorovi a Vernerovi.

Ve mlýně v Brloze zůstalo zachováno celé mlynské zařízení. Od mlynského kola až po půdu zde můžeme sledovat proces mletí od zrna až k mouce. Ve mlýně se bude také rekonstruovat ovocný sad s tradičními odrůdami ovoce a bylinkovou zahradou, díky nimž zde ožije historická vesnická kultura Poohří.

www.vernermlyn.cz

Klein-Erzgebirge v Oederanu

Klein-Erzgebirge v Oederanu je rekreační a relaxační park s miniaturními modely skutečných budov. V nejstarším parku miniatur v Německu je přibližně 190 modelů znázorňujících hlavně stavby Krušnohoří. Nachází se zde však i japonská zahrada s pagodami a typickými asijskými rostlinami, která vytváří příjemný kontrast k tradičním modelům. Součástí parku je i expozice o hornictví v Krušnohoří a několik miniaturních železnic.

Sbírka miniatur ‚Klein-Erzgebirge‘ se soustřeďuje na život a působení venkovského obyvatelstva a projekt se zaměřil na vývoj a pěstování horských luk.

www.klein-erzgebirge.cz

Die weiteren Partner im Projekt

Die Werner-Mühle in Brloh bei Louny

Die Entstehung der Mühle fällt in das erste Viertel des 17. Jahrhunderts. Sie war im Besitz von mindestens vier bekannten Müllerfamilien der Region, den Kopřivas, Haberzettls, Sochers und Werners. Hier ist die gesamte Mühlen-einrichtung erhalten geblieben. Vom Mühlrad bis unter das Dach kann man den Mahlvorgang verfolgen, vom Korn bis zum fertigen Mehl. An der Mühle soll ein Obst- und Kräutergarten mit traditionellen Sorten angelegt werden. Mit seiner Hilfe lebt das historische Bild von der dörflichen Kultur an der Eger wieder auf.

www.vernermlyn.cz

Klein-Erzgebirge in Oederan

Das Klein-Erzgebirge in Oederan ist ein Erholungspark mit Miniaturgebäuden, der älteste in Deutschland. Etwa 190 Anlagen zeigen die wichtigsten Bauten des Erzgebirges. Hier befindet sich auch ein japanischer Garten mit Pagoden und typischen ostasiatischen Gewächsen, der einen angenehmen Kontrast zu den traditionellen Schaubildern herstellt. Teil des Parks sind auch eine Ausstellung über den Bergbau und einige Eisenbahnminiaturen. Das Projekt konzentriert sich auf das Leben und die Arbeit der ländlichen Bevölkerung und ihren Anteil an der Pflege der Bergwiesen.

www.klein-erzgebirge.de

Vydal Partnerský spolek Litvínov, o.p.s.
v projektu „Historické obrázky z venkovského života na Staré solné stezce“,
za podpory Fondu malých projektů v programu přeshraniční spolupráce CÍL3/ZIEL3

Herausgegeben von Partnerský spolek Litvínov, o.p.s.
Im Projekt „Historische ländliche Lebensbilder an der Alten Salzstraße“,
gefördert vom Kleinprojektfonds des Programms für grenzüberschreitende
Zusammenarbeit CÍL3/ZIEL3

Text: Jana Pašková, Lucie Marešová
za použití materiálů Lenky Hottové a Paula Gossense /mit
Verwendung der Materialien von Lenka Hottová und Paul Gossens
Překlad / Übersetzung: Beata von Hanxleden

Foto: Lenka Hottová, archiv rodiny / Archiv der Familie Liebscher - Gossens,
www.böhmisches-erzgebirge.de

Originální kresba / Originalzeichnung: Taťána Havlíčková
Vyrobitel / Hersteller: SUOMI-HALL MOST, spol. s r.o.

Rok / Jahr: 2012

ISBN: 978-80-7382-145-6

kontakt: www.partnerskyspolek.cz, e-mail: partnersky.spolek@seznam.cz